

PÄÄSIHTEERIN AJATUKSIA VUODEN 2025 KV. ROMANIPÄIVÄN AATTONA

Seison jälleen näiden lippujen edessä ja mietin miltä tämä kansainvälinen romanipäivä näyttää minulle tänä vuonna.

Voisin lopettaa tarinan lyhyeen toteamalla, että Suomen lipun näkeminen tässä rivistössä tuntuu usein hyvältä ja pieni positiivinen kansallistunnekin saattaa toisinaan nousta pintaan. Tällä hetkellä tuntemukseni ovat ristiriitaiset.

Tänä vuonna jäi Suomen lippu hyvin pienelle huomiolleni ja katselin lähinnä joitakin muita lippuja ja ajattelin, että miten romanien ihmisoikeudet toteutuvat käytännössä Euroopassa.

ENNAKKOLUULOT JA RASISMI OVAT UNIVERSAALEJA

Ennakkoluulojen ja rasismien kohteena on lukuisia joukko eri ihmisryhmiä, mutta koska 8.4., vietetään kansainvälistä romanipäivää ovat romanit fokuksessa.

Minkä takia romanien pitää tauotta taistella, puolustaa ja vaatia ihmisoikeuksia itselleen? Kaikkiällä Euroopassa. Eivätkö ihmisoikeudet olekaan universaalit ja kaikille kuuluvina, itsestään selvinä?

Ovat, paperilla, mutta eivät käytännössä.

SAMAT AIHEET VUODESTA TOISEEN

Olen käynyt Euroopan neuvostossa erilaisissa romaniaiheisissa tilaisuuksissa ja koulutuksissa vuodesta 1997 lähtien. Miten voi olla mahdollista, että puhumme edelleen lähes kolmenkymmenen vuoden jälkeenkin samoista asioista?

Vuodesta vuoteen kokoustetaan ja järjestetään myös koulutuksia, joissa pohditaan ja puhutaan romanien heikoista asumisolosuhteista, nuorten, tyttöjen ja naisten asemasta, koulutukseen ja segregoituihin kouluihin liittyvistä asioista, työllisyyteen liittyvistä ongelmista, oikeudesta julkiseen ja poliittiseen elämään osallistumisesta, terveysasioista, lähisuhdeväkivallasta, moniperustaisesta syrjinnästä, tasa-arvosta, rasismista, yhdenvertaisuudesta, johtajuudesta, romanikulttuurin ja -kielen arvosta ja historian opettamisesta ja viemisestä myös oppikirjoihin ja niin edelleen...

Listaan ei ole tullut montaa aihetta lisää näiden vuosikymmenien aikana. Toistuvasti ja väsymättä on puhetta, paperia ja suosituksia näistä aiheista syntynyt.

Tyhjää parempi sekin, mutta.

Samat aiheet ovat myös Euroopan unionin romanistrategiassa, jossa on esitelty lähes kaikki romanien elämässä olevat epäkohdat ja silti romanien tilanne ja asema on edelleen heikko kaikilla elämän osa-alueilla tai osassa niissä kaikissa jäsenvaltioissa.

MISSÄ ON VIKA?

Vika on siinä, että romanien asioita ja romaneita ei pidetä tärkeinä, eikä niitä todellisuudessa oteta vakavasti. Ei sillä tasolla millä pitäisi, jotta syntyisi muutosta.

Romanien potentiaalia ei käytännössä aidosti lasketa arvokkaaksi koko yhteiskuntaa, Eurooppaa ajatellen. Heidät halutaan mieluiten pitää toimimassa omissa järjestöissään ja yhteisöissään omissa asioissaan usein kotimaisilla tai eurooppalaisilla julkisilla varoilla.

Edellä kuvattu ei ole ongelma, jos romaneilla on halutessaan ja käytännössä yhdenvertaiset mahdollisuudet, tarvittaessa jopa positiivista erityiskohtelua toteuttaen, päästä korkeakouluopintoihin, erilaisiin työpaikkoihin ja saavuttaa unelmansa.

ASIAT OVAT YLÖSALAISIN

Tiettyjä toimijoita, heidän toimintaansa, objektiivisuuttaan ja ammatillisuuttaan ei kyseenalaisteta. Valtaposition jylläävät myös romani- ja eri tahojen, mukaan lukien kansainväliset organisaatiot, tekemässä romanien asemaa edistävissä työssä.

Asiat ovat ylösalaisin, sillä kehittävä, todennettava sekä tuloksellinen asioiden edistäminen yhdessä romanien kanssa on jäänyt puolitiehen laajasti Euroopassa.

Suosituksot eivät valitettavasti muuta sitä Eurooppaa missä romanit ovat suuri etninen vähemmistö, eivätkä ne muuta myöskään yksittäisten valtioiden romanien asemaa paremmaksi. Pelkkä hyvä tahto ei riitä, ei enää. Ei koskaan.

ON TEKOJEN AIKA

Avoin, tasa-arvoinen, osallistava ja kunnioittava vuoropuhelu sekä säännöllinen kriittinen romanien tilan tarkastelu kaikilla tasoilla myös lainsäädännön osalta, pois sulkematta tutkimusta, ovat niitä elementtejä, joilla tilanteeseen voidaan vaikuttaa.

On aika ruveta näkemään romanit omien maidensa kansalaisina samoin oikeuksin ja velvollisuuksin sekä kansallisena vähemmistöryhmänä, jonka osallisuus ja ihmisoikeuksien toteutuminen tulee olla itsestään selvä edistettävä asia valtioille.

Romanit/romaniasiat eivät kaipa näennäisiä liittolaisia ja tukijoita, vaan läpinäkyvästi sekä tasapuolisesti ihmisoikeuksia ja yhdenvertaisuutta ajavia vahvoja ja vaikuttavia tahoja romanien aseman edistäjinä. Yhdessä romanien kanssa. Opre Roma!

Latšo internationaalo romanengo diives tumenge!

Hyvää kansainvälistä romanipäivää!

Glad internationella romska dagen!

Happy International Roma Day!

Janette Grönfors, Helsinki, 2025.